
YİTİRDİKLERİMİZ

PROF. DR. ÖZCAN BAŞKAN'IN ARDINDAN

4.1.1929'da İzmir'de doğdu. Subay çocuğu olarak çeşitli kentlerde öğrenim gördü. Lisede yabancı dili Fransızca idi. Kendi kendine öğrendiği İngilizcesiyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi bölümüne girdi. 1952'de mezun oldu. Kolejlerde İngilizce olarak eğitim görmüş arkadaşlarını geçerek aynı bölüme 1953'te asistan oldu. 1955'te, "Fonemik Tahlilde Kıstaslar Meselesi" adlı doktora tezini verdi. 1959'da doçent, 1968'de profesör oldu. 1983'te kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Bir yıl sonra tekrar üniversiteye dönerek Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İngilizce Eğitimi bölümünde öğretim üyeliği yaptı. 1996'da yaş haddinden emekli oldu.

Üniversitedeki görevinin yanı sıra çeşitli zamanlarda burslu veya görevli olarak yurt dışında Amerika Birleşik Devletleri'nde, İngiltere'de, İsveç'te ve Suudi Arabistan'da araştırmalar yaptı, kurslarda görev aldı, çevirmen olarak çalıştı. 11.11.1997 tarihinde vefat etti. Zincirlikuyu mezarlığına gömüldü. Evli ve bir çocuk babasıydı.

Genelde, dil bilimi ve dil öğretimi alanlarında çalıştı. Doğrudan Türk diliyle ilgili pek çok yazısı vardır. Başta dil bilimiyle ilgili olmak üzere hemen bütün eserlerinde, incelenen konular Türkçeden de örnekler getirilerek açıklanmıştır. Bu sebepten, Türk dili uzmanları onun eserlerinde genel dile ve özellikle de Türk diline yeni bakış açıları bulacaklardır. *Bildirişim* (İnsan- dili ve ötesi, İstanbul 1988) adlı olgunluk eseri, dille uğraşan herkesin öncelikle okunması gereken bir el kitabıdır. Kendisi Türkiye'nin en büyük dil bilimcisiydi. Modern dil biliminin metodunu ve çağdaş dünyada bu bilimin ulaştığı sonuçları Türkçeye aktararak dilimizde alt yapının ve birikimin oluşmasını sağlamıştır. *Lengüistik Metodu* (İstanbul 1967) hâlâ en önemli kaynaktır ve henüz aşılamamıştır.

Türkiye'deki dil bilimcilerin çoğu Türkçe yazdıklarında genellikle anlaşılmazlar. Bunun sebebi, konunun ağırlığı kadar, yazarların terimlerle yoğunlaştırılmış çetrefil üslûplarıdır. Özcan Başkan'ın eserlerinde son derece açık ve anlaşılır bir dil vardır. En ağır konular bile, onun yer yer mizahî özellikler gösteren yalın ve açık üslûbunda anlaşılır hâle gelmiştir. Kendisi, Türkiye'nin, yazdıkları anlaşılabilen birkaç dil bilimcisinden biriydi.

Özcan Başkan'ın yabancı dil öğretimi konusundaki görüşleri de çok ilgi çekicidir. Bu konudaki görüşlerini "Kim, kime, neyi, nasıl, niçin öğ-

retecektir?” cümlesiyle formülleştirmiştir. Ona göre, herkes bu formülün ilk üç maddesiyle uğraştığı ve yabancı dilin, nasıl ve niçin öğretileceği üzerinde düşünmediği için sorun çözülememektedir. Bu cümleden olmak üzere herkese yabancı dil öğretilme girişimine karşıdır. Gerçekten ihtiyacı olan az sayıdaki kişiye modern dil öğretimi metotları kullanılarak bu yabancı dil daha az emekle çok daha iyi olarak öğretilebilir. Hele yabancı dilde eğitime tümüyle karşıdır ve bunun ancak sömürge ülkelerde görüleceğini belirtir. Eğitimin mutlaka ana dilinde yapılması gerektiğini birçok yazısında vurgulamıştır. Herkesin İngilizce öğrenmek için şuuruzca bir yarışa itildiği, devletin bile neredeyse seferberlik ilân ettiği bir zamanda bir İngilizce profesörünün ağzından bunları duymak doğrusu çok anlamlıdır. Özcan Başkan, konuyu *Yabancı Dil Öğretimi- İlkeler ve Çözümler* (İstanbul 1969) adlı kitabında ayrıntılarıyla incelemiştir ve bu inceleme, sahanın temel eserlerinden biridir.

Ben, Prof. Dr. Özcan Başkan ile 1988’de tanıştım. Eserlerini daha önceden biliyordum ve çoğunu da okumuştum. Ama, fiilen öğrencisi olmamıştım. Tanıştıktan sonra, yolda ve koridorlarda karşılaştığımızda ayak üstü konuşurduk. Kimi zaman odasında uzun süreli sohbetlerimiz de olurdu. Türkçecilerin dil bilimiyle ilgilenmesinden memnuniyet duyardı. Yazılarının okunmasının onu pek mutlu ettiğini hissedirdim. Türkçecilerin dil bilimini bilmemelerinin büyük bir eksiklik olduğunu, öte taraftan Türkçe hakkında yazı yazan Türk dil bilimcilerinin de, özellikle Türk dili tarihi konusunda bilgilenmeleri gerektiğini söylerdi.

Kendisi, Türk dili tarihini de iyi bilirdi. Doktorasını bitirdikten sonra, doçentliğini Türk dili sahasında yapmak istemiş, fakat o günün şartlarında bürokratik engeller yüzünden mümkün olmamış. Türk dili sahasına geçseydi, dil biliminde kazandığı birikimi bu yeni alana taşıyacak ve bütün enerjisini şüphesiz Türk dili araştırmalarına yöneltecekti. Bu zeki, dikkatli, şüpheci ve son derece metodik bilim adamı, Türk dili alanında önümüze kim bilir ufuk açıcı ne eserler koyacaktı. Bu mümkün olmadı. Ama, Türk dilcileri, onun ortaya koyabilmiş olduğu eserlerinde de alışılmıştın dışında, çok değişik, ufuk açıcı birçok şey bulacaklardır.

Erken ve anî ölümü Türk dilciliği için büyük kayıptır. Türkçecilerin ve dil bilimcilerin başı sağ olsun.

Hocama Allah’tan rahmet diliyorum. Nur içinde yatsın.

Ceval KAYA